

Seijst

Uitgave van het Zeister Historisch Genootschap

2020-II

Seijst

*Bulletin ter bevordering van de kennis
van de geschiedenis van Zeist*

ISSN 1383-2867

Verschijnt 4x per jaar.

Jaargang 50 nummer 2. April 2020.

Drukwerk: Drukkerij Gregorius, Utrecht.

REDACTIECOMMISSIE

H. Beudeker, D. van de Kamp, mw. Fl. de Vrijer en mw. M. Wagenaar, redacteuren en J.P. van 't Sant, hoofdredacteur.

VORMGEVING

M. Slappendel

REDACTIEADRES

Postadres: Postbus 342, 3700 AH Zeist

E-mail: info@zhg.nl

BIJDRAGEN AUTEURS

Informatie over het aanleveren van kopij:
www.zhg.nl

LEDENADMINISTRATIE

Aanmeldingen van nieuwe donateurs en adreswijzigingen kunnen schriftelijk worden gemeld via Postbus 342, 3700 AH Zeist. Het kan ook via het e-mailadres: info@zhg.nl.

IBAN: NL95 INGB 0003 8403 83

WEBSITE

www.zhg.nl

Legaat of lijfrenteschenking:

ANBI-beschikking

nummer 55 537

Van het bestuur

Algemeen

Het nummer van Seijst dat voor u ligt is de *special* van 2020. Het is niet zoals gebruikelijk het derde nummer maar het tweede en wanneer u de inhoud heeft gelezen weet u waarom dit is.

In het 'Ten geleide' van de hoofdredacteur leest u waarom de redactie in het jaar van 75 jaar Bevrijding tot deze keuze is gekomen en ik spreek de wens uit dat u net als wij onder de indruk komt van wat mensen voor elkaar kunnen betekenen in zeer moeilijke tijden.

Bestuur

In het bestuur zijn we nu op volle sterkte met 9 bestuursleden. We hebben veel plannen en hopen die met bestuur en alle medewerkers daadwerkelijk te gaan uitvoeren. Naast onze gebruikelijke activiteiten noem ik de beschrijving van onze collectie: platen, prenten, prentbriefkaarten, foto's en voorwerpen zodat we dit allemaal - zover als de wet op de privacy dit toelaat - op de beeldbank kunnen gaan plaatsen. Het nodige voorwerk moet eerst nog gebeuren zoals bv. het fotograferen van al onze voorwerpen,

Varia

Voor 2020 staan er nog twee Historische Café's gepland, om 17.00 uur in Figi op 27 juli en 26 oktober 2020.

De Van de Poll-lezing is op maandag 7 september 2020 om 20.00 uur in Schoonoord.

Op de zaterdagen 6 juni en 5 september 2020 zijn we van 12-14 uur geopend in het HIP samen met het gemeentearchief. Op zaterdag 7 november is er van 12-14 uur weer onze jaarlijkse sale.

De najaarsexcursie zal gehouden worden op 24 september 2020.

Op 12 oktober 2020 is er de première van een film in Figi om 20.00 uur.

Op de dinsdagmorgen is de ZHG-tafel in het HIP een prachtige plek om veel te leren over de geschiedenis van Zeist. Welkom van 10-12 uur.

In verband met de onzekere tijden: hou de berichtgeving in de gaten over bovenstaande activiteiten en data.

Ten slotte

U kunt uw vragen, opmerkingen, suggesties via de e-mail stellen: info@zhg.nl of telefonisch 030-6956311.

Namens het bestuur,

Flora de Vrijer, voorzitter

Ten geleide

Dit jaar herdenken we dat ons land 75 jaar geleden bevrijd werd van de Duitse bezetting. Bij die constatering spelen mij een aantal gedachten door het hoofd.

Wat een zegen dat ons grondgebied al zolang gespaard is gebleven van zoiets vreselijks als oorlog.

Wat rampzalig is het dat -tot op de dag van vandaag- elders in de wereld groepen en staten met elkaar vechten, waarbij ontelbare onschuldige burgerslachtoffers vallen.

Wat bijzonder moedig dat er in een periode als 1940-1945 mensen opstaan die zeggen tegen de onderdrukker: 'Tot hier en niet verder'.

Wat een voorrecht dat ik niet hoeft te beslissen of ik tot die groep dapperen onder die moeilijke omstandigheden zou hebben behoord, of dat ik me -heel begrijpelijk- alleen zorgen maakte over het overleven van de komende dag.

Wat een groot goed is vrijheid, de vrijheid die we in 1945 terugkregen. Maar besef wel: mijn vrijheid houdt op waar die van u begint ofwel ik moet uw grenzen respecteren.

Ook Zeist kende in de Tweede Wereldoorlog dappere verzetshelden, waarvan velen hun moed met de dood moesten bekopen. De gemeen-

te heeft na de oorlog 16 van deze helden geëerd door een straat naar hen te noemen (20 oktober 1952; Vlot: 3 februari 1964). De redactie van Seijst heeft besloten om de *special* van dit (herdenkings)jaar te wijden aan de 16 mensen die ik hierboven noemde. Het is dan logisch om niet het derde (september-)nummer daarvoor te kiezen maar het tweede en om dat bovendien ruim een maand eerder uit te brengen dan normaal (eind april in plaats van begin juni). Een uitgebreidere lijst met omgekomen Zeister verzetsmensen werd gepubliceerd in de Nieuwe Zeister Courant van 1 mei 1970, ter gelegenheid van 25 jaar bevrijding. Deze lijst hebben wij ook opgenomen in deze *special*.

Ik hoop dat u -net als wij- onder de indruk raakt van deze 16 verhalen. 75 jaar is een mensenleven, 3 generaties. Daarom zijn er niet zoveel mensen meer die die tijd bewust hebben meegemaakt. Ik zou graag willen dat degenen van na die tijd nog eens navraag doen bij de ouderen om de verhalen te horen. En vooral om daaruit te leren dat we zoiets nooit meer willen meemaken. Dat begint met aan ieder ander -wat zijn of haar achtergrond, geloof, etc. etc. ook is- de vrijheid te geven en vooral te gunnen.

Jan Peter van 't Sant
hoofdredacteur

Toelichting bij de artikelen

De artikelen zijn geplaatst in alfabetische volgorde van de achternaam. Helaas maakt de huidige wet op de privacy het lastig om bv. familie van de verzetsmensen te achterhalen voor meer achtergrondinformatie. We moesten het daarom doen met openbare bronnen als kranten, internet, etc. Zeer veel informatie is afkomstig uit artikelen die verschenen in de Nieuwe Zeister Courant in 1968, gebundeld in een map van het Gemeentearchief Zeist. Van veel verzetsmensen was dit ook de enige bron van een foto, die daarom niet de kwaliteit heeft die u van ons gewend bent. Daarnaast was het internet en met name Wikipedia een dankbare bron. Deze vindplaatsen worden verder niet bij de artikelen genoemd. Alle 16 verzetsmensen hebben een vermelding gekregen in de *Erelijst van Gevallenen 1940-1945* die sinds 1960 in de hal van de ingang van de Tweede Kamer op het Binnenhof in Den Haag ligt. Omdat in de artikelen meerdere malen organisaties, eventueel met hun gebruikelijke afkorting, worden genoemd is achterin deze *special* de volledige naam vermeld van de organisatie met een korte toelichting er bij. In deze artikelen zijn de organisaties of hun afkorting onderstreept.

Ten slotte: deze *special* gaat alleen over verzet in Nederland, niet over het verzet in Nederlands-Indië.

Karel Johannes Cornelis Beckman

Herman Beudeker

Karel Beckman is op 18 april 1888 te Breda geboren en doorliep daar de middelbare school. Vervolgens ging hij naar de Cadettenschool in Alkmaar, die toen een vooropleiding vormde voor de Koninklijke Militaire Academie te Breda. Als jonge 2^e luitenant van de infanterie van het KNIL (Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger; het koloniale leger in Nederlands-Indië) vertrok hij naar de Oost waar hij vlot de militaire

rangen doorliep tot en met kapitein. In de jaren 30 was er niet alleen malaise in de burgermaatschappij, maar ook in het leger. De regering kondigde voor officieren een gunstige afvloeiingsregeling af. Beckman maakte hiervan in 1931 gebruik om de dienst te verlaten. Hij vestigde zich vanuit Indië met zijn gezin in Oegstgeest, rustig levend van zijn Indische pensioen.

Daar hij op 43-jarige leeftijd niets

meer om handen had, wierp hij zich vol vuur op de organisatie van de Burgerwacht in Oegstgeest. Dit deed hij zo voortreffelijk, dat hij werd bevorderd tot majoor-titulair. In 1937 volgde zijn verhuizing naar Zeist, waar hij ging wonen aan de Acacialaan. Daar werd hij commandant van de Zeister Burgerwacht.

In de meidagen van 1940 werden in samenwerking met de Zeister politie liefst 400 NSB'ers en Rijksduitsers

gearresteerd en geïnterneerd. Het bleek wel nodig. Er is in Zeist een geval bekend van poging tot moord op Nederlandse militairen door leden van de 5^e colonne. De later door hun Duitse beschermers vrijgelaten 400 geïnterneerden staken hun afkeer niet onder stoelen of banken. Meermalen werden Beckman en andere burgerwachten door deze lieden bedreigd.

Na de capitulatie bleef een band bestaan tussen de (inmiddels ex-) burgerwachten. Niet alleen in Zeist maar ook met die van omliggende plaatsen. Beckman sprak openlijk over zijn haat tegen Duitsers, maar over zijn verzetsactiviteiten was het moeilijk iets van hem los te krijgen. Deze activiteiten bestonden uit het vormen van verzetskernen van gewezen burgerwachten onder de naam de naam Oranjewacht. Hun opzet was agressiever dan die van de OD, hoewel zij dezelfde dekmantel hadden, namelijk ordehandhaving in het gezagsvacuüm tussen het na de oorlog wegtrekken der Duitse troepen en de komst van de Nederlandse regering. De Oranjewacht verzamelde met grote voortvarendheid wapens en springstoffen met het doel sabotagedaden te plegen.

In augustus 1940 vielen enige bommen op en bij het huis van Beckman, waarbij zijn enige dochter omkwam. Er gaan hardnekkige geruchten dat dit een Duitse represaille was, omdat iemand maar één vliegtuig met Duitse kentekens zou hebben ge-

zien. Er moest nog razendsnel een viertal pistolen uit de schoorsteen worden verwijderd, die daarin met ijzerdraadjes waren opgehangen.

Reeds op 12 december 1940 werd Beckman gearresteerd. Hoe de SD de weg naar Beckman gevonden heeft zal wel nooit meer te achterhalen zijn. Begin 1941 verscheen hij voor het *Feldkriegsgericht* ['krijgsraad te velde'] in Den Haag. De Duitse rechters zetelden vanwege het decorum in het gebouw van de Hoge Raad, dat voor dit soort gelegenheden was opgetuigd met hakenkruisvlaggen en foto's van Adolf Hitler.

Beckman kreeg eerst zes maanden *Einzelhaft* ['eenzame opsluiting']. In zijn proces werd Beckman uiteindelijk veroordeeld tot vier jaar tuchthuis. Bij allen – ook de Duitsers – in de rechtszaal, zoals later onder andere door de advocaten werd verklaard, dwong Beckman groot respect af door zijn fiere houding en zijn krachtige weerwoorden op de Duitse beschuldiging. Hij verbleef in Kamp Amersfoort, in Scheveningen (2 jaar) en in de gevangenis Siegburg.

In Siegburg heeft hij zijn straf-tijd uitgezeten, maar werd daarna onmiddellijk in *Schutzhaft* ['gevangenneming in verband met de staatsveiligheid'] genomen in het kamp Oranienburg. Daar is Beckman – naar het verhaal gaat – door een bewaker-medegevangene (kapo)

doodgeslagen. Zijn lichaam werd verbrand. Een hoopje as was alles wat overbleef van deze dappere en oprechte Nederlander.

Voor een interview met 2 zonen van Beckman zie de dvd 'Zeist 1945-2010' (4 en 5 mei Comité Zeist / ZHG).

Pagina met de naam van Beckman uit de Erelijst van Gevallenen 1940-1945 in de hal van de ingang van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Binnenhof 1^A, Den Haag.

BRON:

<https://www.erelijst.nl/>

Bech Jürgen Tijnacker (id NRG Noordwijk	13. 10. 1920 28. 1944	Beek Leon Amsterdam. Personeelschef Overveen	7. 11. 1891 15. VIII. 1944
Becker Lee Christiaan Amsterdam Sjouwerman Buchenwald	7. VIII. 1907 3. IX. 1944	Beek, ter Pieter Julius Zeist Student Rhenen	21. XII. 1920 20. XI. 1944
Becker Lambertus Johannes Amsterdam Schrijver Dachau	19. IV. 1900 21. VIII. 1942	Beek, van Aart Putten Sectie - Cdt N.B.S Apeldoorn	12. IV. 1906 7. X. 1944
Beckman Karel Johannes Cornelis Breda Majoor Oranienburg	8. IV. 1888 20. XI. 1944	Beek, van Daniel Utrecht Betonvlechter Neuengamme	24. VI. 1888 28. I. 1942
Bedeker Johannes Scheveningen Ambte naar i-Gravenhage	6. III. 1920 11. IV. 1944	Beek, van Petrus Hermanus Vinkeveen Soldaat N.B.S. Vinkeveen	5. I. 1920 5. V. 1945
Beek Barend Amsterdam Diamantslijper	2. V. 1891	Beek, van Willem Woudenberg Landbouwer	11. VIII. 1915

Jacob Blokhuis

Flora de Vrijer

Jacob Blokhuis werd geboren op 21 januari 1891 te Noordwijk. Hij volgde een militaire opleiding bij het Instructiebataljon te Kampen en werd op 21 juni 1909 benoemd tot 2^e luitenant bij het 10^e Regiment Infanterie. Op 6 augustus 1918 werd hij 1^e luitenant, leraar aan de Militaire Academie (KMA) en adjudant van de gouverneur van de KMA. Op 6 augustus 1929 volgde zijn benoeming tot kapitein en commandant

van een compagnie geneeskundige troepen en op 16 februari 1940 werd hij bevorderd tot majoor en commandant van het 3^e Bataljon Geneeskundige Troepen.

In 1937 heeft hij zich in Zeist gevestigd op de Prof. Lorentzlaan 137. 'Kapitein Infanterie van Utrecht' staat vermeld in de Zeister Courant van 9 januari 1937.

Over zijn activiteiten bij het uitbre-

ken van de oorlog in 1940 is nagevoeg niets bekend. Op 15 juli ging hij naar de Opbouwdienst en op 26 oktober 1940 werd hij op non-actief gesteld.

Kort na de capitulatie van het Nederlandse leger werden vele officieren vanuit Den Haag gevraagd om in de eigen woonplaats een verzetskern te formeren uit oud-militairen. In Zeist bestond sinds juni 1940 al een dergelijke OD-organisatie

bestaande uit oud-personeelsleden van het vliegveld Soesterberg. Deze groep had al een zekere omvang en zij 'verzamelde' wapens. Vanaf het begin was de afspraak nooit over verzetsactiviteiten te spreken. Vanuit Den Haag kreeg een viertal officieren, waaronder Jacob Blokhuis de opdracht zich bij het Zeister verzet aan te sluiten. Jacob Blokhuis deed met de groep mee en probeerde ook wapens en explosieven te verzamelen. Hij had ook contacten met andere groepen in Nederland maar over het wat en hoe is niets bekend.

Binnen de Zeister verzetsgroep was bewust niet bekend welke en hoeveel wapens ieder lid had. Dat moest strikt geheim gehouden worden omdat wanneer er van één iets bekend was, de bezetter andere leden tot doorslaan kon dwingen. Jacob Blokhuis wilde het (begrijpelijk om strategische redenen) wel weten. Immers waarop kon men rekenen in geval er gevechten zouden uitbreken?

Medio september 1940 was er, onder het mom van een gezellig samenzijn, een vergadering van oud-officieren in Utrecht waarbij Jacob Blokhuis ook aanwezig was. Later bleek dat alle leden die avond op weg naar huis gevolgd zijn door de bezetter en vervolgens gearresteerd. Jacob Blokhuis werd overgebracht naar het distributiekantoor aan de Hogeweg. Daar werd Blokhuis op 'erewoord' beloofd dat wanneer hij en de anderen hun wapens zouden

inleveren, zij vrijgelaten zouden worden. Jacob Blokhuis heeft daarop vertrouwd. Ten onrechte, wat hijzelf later heeft onderkend. Op 27 maart 1942 begon het zogenaamde 'Eerste OD-proces' tegen 86 OD-ers in kamp Amersfoort, voor het *Kriegsgericht Luftgau Holland* ['krijgsraad van het luchtgewest Holland']. De slotzitting was op zaterdag 11 april 1942: 63 mannen werden veroordeeld (waaronder ook Boogaard; zie elders in deze special) en zijn op 3 mei 1942 in Sachsenhausen/Ora-

nienburg gefusilleerd, waaronder Jacob Blokhuis. De aanklacht luidde: '*fortgesetzter Feindbegünstigung im Tatenhaft mit Wortbruch und verbotenem Waffenbesitz*' ['aanhoudende steun aan de vijand in combinatie met woordbreuk en verboden wapenbezit'].

Jacob Blokhuis was Ridder in de Orde van Oranje Nassau met de zwaarden. Deze onderscheiding kreeg hij waarschijnlijk al voor het uitbreken van de oorlog.

'De Stenen Man', bijnaam van de 'Gevangene staand voor het vuurpeloton' van oud-gevangene Frits Sieger (1893-1990). Aan het einde van de schietbaan, bij voormalig Kamp Amersfoort is in 1953 een beeld onthuld. Dit beeld, dat een gevangene voor het vuurpeloton voorstelt, is een herinnering aan de slachtoffers die zijn gevallen in Kamp Amersfoort.

BRONNEN: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/53/De_gevangene%2C_de_stenen_man.jpg EN <https://www.trace.sofwar.nl/sights/221/De-Stenen-Man-Kamp-Amersfoort.htm>

Jacobus Christiaan Boogaard

Jan Peter van 't Sant

Jacobus Christiaan Boogaard werd in 1904 geboren als de tweede zoon van Jan P. Boogaard en Henrica W.M. Kruys in Haarlem. Hij trouwde met Maria Anna Schalkwijk.

In de rubriek 'Gevestigd' van de Zeister Courant van 18-9-1937 zien we dat hij met zijn gezin uit Soest verhuist naar Lindenlaan 2 in Zeist. Hij is dan 1^e luitenant-vlieger.

Begin 1940 was hij kapitein-vlieger op de vliegbasis Gilze-Rijen en lid van de 4e Verkenningsgroep van het 2^e Luchtvaartregiment. Deze groep was in april 1940 tijdelijk overgeplaatst naar het vliegveld Haamstede, maar ze was al weer terug op Gilze-Rijen toen die basis op 10 mei door de Duitsers werd gebombardeerd. De manschappen overleefden dit geweld en Bogaard kreeg de leiding over het team dat de opdracht kreeg om de nog beschik-

bare vliegtuigen (Fokker CV's en Koolhoven FK51's) over te brengen naar vliegveld Haamstede. Ze moesten van daaruit vliegveld Waalhaven bij Rotterdam bombarderen om dat onbruikbaar voor de Duitsers te maken. Zo ver kwam het echter niet, omdat Haamstede werd gebombardeerd door de Duitsers op 13 mei en de meeste vliegtuigen daar werden vernield.

Na de demobilisatie heeft Boogaard

geprobeerd met een bootje naar Engeland te vluchten, maar dat mislukte.

Op 15 juli 1940 werd door de Duitsers de Opbouwdienst opgericht. Boogaard werkte daar tot oktober 1940 toen duidelijk werd dat de dienst omgevormd zou worden tot een nationaal-socialistische organisatie. Mogelijk dat in deze tijd al veel gedemobiliseerde militairen plannen ontwikkelden voor het plegen van verzet. De organisatie die daar het gevolg van was, was de OD.

Boogaard vond werk bij een olie-maatschappij in Den Haag en verhuisde daar naar toe. Mogelijk zien we daar iets van terug in de Zeister Adresboeken. In die van 1938 en 1939 staat zijn naam als bewoner van Lindenlaan 2. Echter, in het Adresboek van 1942 vinden we op Lindenlaan 2 twee namen: mw. J.C. Boogaard, geb. Schalkwijk en P. Kool. Zijn vrouw is dus in zijn 'Haagse periode' in Zeist blijven wonen en kreeg toen kennelijk inwoning.

Over Boogaards betrokkenheid bij specifieke verzetsdaden is niets te vinden. Van de OD is bekend dat de organisatie nogal amateuristisch begon, waardoor veel leden opgepakt konden worden door de Duitsers. Boogaard werd op 27 maart 1941 gevangen genomen en naar de gevangenis in Scheveningen (het 'Oranjehotel') overgebracht.

Hij werd door de SD ter dood veroordeeld in het zogenaamde 1^e OD-proces, maart/april 1942. De 63 veroordeelden (waar onder ook Blokhuis; zie elders in deze *special*) werden naar concentratiekamp Sachsenhausen/Oranienburg gestuurd en daar op 3 mei 1942 met 9 anderen geëxecuteerd met een nekshot. Dit overlijden werd op 30 september 1948 in Zeist geregistreerd.

Literatuur

<https://db.wingstovictory.nl/database.php>

Fokker CV.

BRON: www.airwar.ru/image/idop/bww1/fokc5/fokc5-4.jpg

Cornelis Matheus Johannes Maria Burger

Margreet Wagenaar

Cornelis (Kees) Matheus Johannes Maria Burger was misschien de meest kleurrijke verzetsman van Zeist. Toch kan zijn jeugd voor hem en zijn moeder niet gemakkelijk zijn geweest. Toen Kees geboren werd (Zeist, 23 april 1920) was zijn vader al overleden. Hij was enig kind. Hoe hij zich voor de oorlog gedroeg is niet bekend. We weten dat hij van 1939 tot 1942 aan de toenmalige Landbouw Hoogeschool in Wage-

ningen (nu: Wageningen University & Research) studeerde.

In de oorlog ging hij meteen in het verzet. Hij was hondsbrutaal, hij durfde alles. Hij sprak goed Duits en hij kon zich uitstekend vermommen. Het lijkt of hij genoot van al zijn ondernemingen. Hij nam risico's waar andere mensen uit het verzet zich vaak aan ergerden. Hij stal waar hij maar kon wapens van de Duitsers en was dan ook weer

slordig met zijn buit. Hij haalde met een aantal vrienden de meubels van een Joodse familie op om het meubilair naar andere adressen te brengen voor het huis was leeggehaald door de Duitsers. Toen bleek dat ze de pop van een van de kinderen hadden laten liggen, nam Kees, tegen de wil van de anderen, het risico om terug te gaan om de pop te halen. Misschien dacht hij dat hem niets kon gebeuren omdat zelfs de meest gewaagde avonturen lukten.

Leendert Edelman

Dick van de Kamp

Leendert (Leen) Edelman werd geboren in Bodegraven op 24 januari 1906. Hij was de vierde telg uit een groot gereformeerd gezin met 16 kinderen. Zijn vader had een fietsenzaak. De moeder van Leendert kwam eveneens uit een gereformeerd middenstandsgeslacht. Haar vader had een boekwinkel.

Leendert trouwde op 15 juli 1931 met Aartje Gerritje Karssen. Hij

vestigde zich in Zeist op 14 mei 1928. Ook Leendert had een rijwielen motorenzaak. Hij was agent van de bekende Juncker rijwielen. Het bedrijf was gevestigd aan de Slotlaan 76 (later hernoemd 79) vlakbij de Jagerlaan.

Leen had in de meidagen van 1940 tegen de Duitsers gevochten. Hij was onderofficier en toonde veel leiderschap en moed. Hij was er de man niet naar om zich bij de bezet-

ting neer te leggen.

Leen ergerde zich aan de propaganda van de bezetter en bedacht een eigen manier om het publiek (zijn klanten) te informeren. Hij luisterde de radio af en maakte er een bericht van. Het papier lag op de toonbank. Velen stelden deze service erg op prijs. Later belastte Leen zich met de verspreiding van het illegale blad 'Trouw'.

Leen had onderduikers in de zaak aan het werk en hij hielp onderduikers van elders aan een duikadres. Ook met het onderbrengen van Joden was hij actief. Zijn zaak werd het centrale adres voor Utrecht, Noord- en Zuid-Holland. Hier kwamen ook de buitgemaakte distributiebinnen binnen, die Leen eerlijk moest verdelen.

Leen had nog een taak. Hij zorgde voor voedsel dat Kamp Amersfoort werd binnen gesmokkeld. Hij deed hier daadwerkelijk aan mee.

Zou het goed blijven gaan? Het was vaak open huis in de fietsenzaak. In tegenstelling tot zijn broer Machiel had Leen geen schuilnaam. Machiel heette in het verzet: 'Dolf'. De arrestatie van Dolf was aanleiding om alle bezwarende documenten en hulpmiddelen op te bergen.

De provinciaal leider van de LO, Ruurd Das, had een koerierster met de schuilnaam Ruth. Ze was ontslagen door Ruurd omdat ze distributiebinnen ontvreemd had. Ze kreeg kennis aan een SD-man, ze werd verliefd en heeft hem alles verteld wat ze wist.

Belangrijke plaatselijke LO-verzetmensen zoals Piet van den Top, Hes Kamminga en Kleinveld waren door haar genoemd. Kamminga is op spectaculaire wijze ontsnapt. Hij rende naar de Nic. Beetslaan en heeft Piet van den Top op tijd gewaarschuwd. Kleinveld had een

familiefeest en was niet thuis. Maar Leendert werd gepakt. Er werd niets gevonden. Toen moest hij mee om te verklaren dat hij nooit onderduikers had gehad. Het liep slecht af.

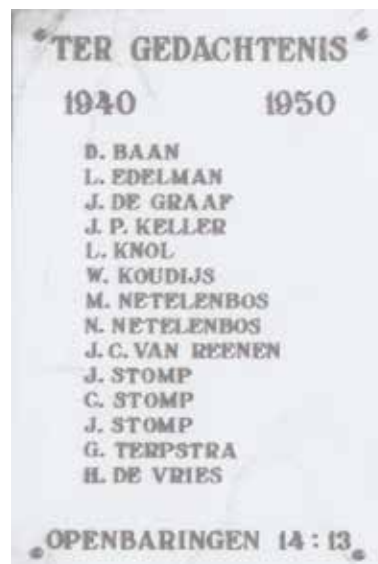
Hij kwam in Kamp Amersfoort terecht. Niet lang hierna werd hij overgebracht naar de gevangenis in Arnhem. Vervolgens naar Vught. De dag na Dolle Dinsdag werd hij naar Oranienburg in Duitsland gebracht en daarna naar de zoutmijnen van Behnsdorf. Het was pure slavenarbeid en er was weinig te eten. Zijn laatste station was kamp Wöbbelin (bij Ludwigslust) in Mecklenburg. De bevrijding was daar maar Leen bezweek aan ziekte en uitputting. We schrijven 4 mei 1945.

Na de oorlog werd Ruth gearresteerd door de Politieke opsporingsdienst (POD). Ze werd opgesloten in het Slot Zeist. Ze ontkwam door over de slotvijver te zwemmen, maar ze werd weer opgespoord. Ze kreeg 8 jaar.

Ada Edelman-Karssen moest alleen verder met haar 5 zonen. De laatste, Leendert Willem, werd geboren op 10 februari 1945. Zijn vader heeft hem nooit in zijn armen kunnen houden. De gevolgen van de oorlog hebben ze hun hele leven meege dragen. Ada heeft met hulp weer een bloeiende zaak gekregen. Maar helaas kon ze niet over Leen praten, ook niet met de kinderen.

Hun echtgenoot en vader wordt ge-

eerd op een marmeren gedenkplaat in de Oosterkerk. Opdat wij niet vergeten.

Gedenkplaat in de Oosterkerk in Zeist. Naast de naam van Leen Edelman staan hierop ook de 3 namen van vader en beide zoons Stomp.

FOTO DICK VAN DE KAMP

Arnold van de Kamp

Dick van de Kamp

Arnold van de Kamp werd geboren op 15 september 1921 in Utrecht. Hij had dezelfde achternaam als zijn moeder. Zijn vader was niet bekend. Hij woonde in Zeist op de Dribergseweg 20^H. Hij was van gereformeerde huize en zijn beroep was bloemist. Arnold was een felle jongeman die

niet kon verdragen dat zijn land bezet was door de Duitsers. En hij was niet bang. Niet lang na de Duitse inval hield Arnold zich al bezig met verzetsactiviteiten. Het ging hierbij vooral om sabotage. Maar ook om spionage. Interessante informatie voor de geallieerden werd doorgeseind naar Engeland. Hij

werkte hierbij nauw samen met Joop (H.J.P.) Meijer uit Zeist (een andere Meijer dan Johan C. Meijer in deze *special*). Dit zenden was een gevaarlijk werk waar de Duitsers fanatiek jacht op maakten. De spoorlijn in Driebergen was dikwijls zijn doelwit bij sabotage. Men probeerde de trein door een wissel

te laten ontsporen. Dynamiet was toen (nog) niet voorhanden. Het is niet toevallig dat hij bij het spoor zijn werkterrein zocht. Hij woonde er vlakbij. Er werd streng gecontroleerd door de Duitsers op dit soort activiteiten. Vrienden van Arnold werden gearresteerd. De grond werd toen te heet onder zijn voeten. Hij vertrok naar Cothen. Hij dook onder bij zijn vriend Ben de Leur.

Arnold sloot zich aan bij een groep in Langbroek en Cothen. Maar ook toen trok Arnold er graag alleen op uit en kwam vaak thuis met een Duits geweer of een kist munitie.

Het is moeilijk een compleet beeld te krijgen van de werkzaamheden van Arnold. Velen die met hem samenwerkten zijn gepakt. En er werd nauwelijks iets opgeschreven.

De groep kwam bijeen bij een bakker in Langbroek die tegenover de kerk zijn bedrijf had. Overdag werden de spullen bij de bakker gebracht. Ze hadden goede afspraken met de koster en konden hun geweren en munitie kwijt op de zolder van de kerk. Dat gebeurde 's nachts waarbij ze over het kerkhof moesten lopen. Maar op een gegeven moment kon men niet meer bij de bakker terecht en moest een andere plek gevonden worden. Dat was in Cothen bij een achteraf wonende boer.

In de nacht dat de wapens zouden worden weggebracht sneeuwde het. Maar de wapens waren al van de zolder gehaald. Besloten werd om niet op pad te gaan en de wapens voorlopig te verbergen in een graftombe. Veel later werden de wapens naar de

nieuwe schuilplaats gebracht maar Arnold was daar niet bij. En hij was hiervan ook niet op de hoogte.

Arnold is gepakt door verraad. Een meisje dat Arnold kende had contact gekregen met een Landwachter. Zij kende niet alleen Arnold maar ook andere leden van de groep en heeft de Landwachtman alles verteld. Niet lang daarna verschenen op een avond zes Landwachters bij het huis van Ben de Leur. Ontsnappen was niet mogelijk. Arnold en Ben werden gevangen genomen en naar Utrecht overgebracht. Het is mij niet bekend of de verraadster en de Landwachters zijn gestraft.

Arnold is flink onder handen genomen. Hij is mishandeld en was niet bestand tegen de martelingen. Hij vertelde van de wapens in de graftombe. De Duitsers gingen kijken.

Maar de wapens waren weg.

Arnold en Ben zijn op 16 april 1945 uit hun cel gehaald en naar Fort de Bilt gebracht en daar gefusilleerd. Dit was een bekende executieplaats. 140 verzetsstrijders vonden hier hun einde.

Arnold van de Kamp is begraven op het Nationale Ereveld in Loenen.

Zo kwam vlak voor het einde van de oorlog een einde aan het leven van een energieke en moedige jongeman die de 'tyrannie wilde verdrijven'.

Hervormde kerk aan de Brink, Nederlangbroek.

BRON: https://reliwiki.nl/index.php/Langbroek,_Brink_8_-_Hervormde_Kerk

Monument in Fort De Bilt ter herinnering aan de fusilladeplaats waar 140 verzetsmensen werden gedood. Het beeld toont een rouwende vrouw met aan de ene kant een jongen en aan de andere een hond. Het is van Leo Jungblut (1893-1974). In 1995 werden zes marmeren platen met de namen van de 140 omgekomenen bij het monument geplaatst.

BRON: https://nl.wikipedia.org/wiki/Herdenkingsmonument_Fort_de_Bilt

Albert Cornelis Kerkhoff

Herman Beudeker

Albert Cornelis Kerkhoff werd op 30 oktober 1907 te Den Haag geboren. Hij was van beroep radiotelegrafist in dienst van Radio Holland. In die functie voer hij op Nederlandse koopvaardij schepen en maakte onder andere deel uit van een pool-expeditie. In de oorlog woonde hij in Zeist op de Julianalaan, die toen door de Duitse rage om namen van het koninklijk huis te elimineren, de oorspronkelijke naam Siberiëweg

weer had gekregen.

In de meidagen van 1940 deed Kerkhoff zijn plicht als militair op Schiphol. Hij werd na de capitulatie van het Nederlandse leger opgenomen in de Opbouwdienst.

Hoe Kerkhoff in het verzetswerk rolde is maar ten dele bekend. Jan Thijssen of 'Lange Jan', die de radiodienst van de OD opzette, verscheen op een goede dag aan de Siberiëweg (nu: Julianalaan) en vroeg Kerkhoff mee te werken om inlichtingen radi-

ografisch door te geven. Of Thijssen Kerkhoff van vroeger heeft gekend is niet na te gaan, maar Kerkhoff stemde op enige voorwaarden toe en werd opgenomen in de verbanden van de RVV. Eén van die voorwaarden was, dat Kerkhoffs vrouw als koerierster kon fungeren.

Verschillende plaatsen, waarvandaan Albert uitzond, zijn nog bekend. Soms op de Siberiëweg, dan weer op de Arnhemse Bovenweg 1 in Doorn (bij de dames Van der Aa),

Koningin Juliana onthult het monument voor de geëxecuteerden op de fusilladeplaats van Kamp Vught (20 december 1947).

BRON: <https://www.nmkampvught.nl/bezoek-herinneringscentrum/fusilladeplaats/>

dan weer ergens vanuit een hooiberg bij een boerderij in Langbroek. Mevrouw Kerkhoff transporteerde regelmatig het zendapparaat en ook wel wapens achter op haar fiets. Daar bovenop stond een hondenmand met een allerliefst wit dwergpoedeltje.

Op een avond in juni 1944 ging Kerkhoff – in strijd met de gewoonte zonder uitkijk – naar de Arnhemse Bovenweg in Doorn, om te gaan seinen. Daar heeft – naar men zegt – op het moment dat hij bezig was te seinen, een overval plaatsgevonden door de SD. Kerkhoff, de hoofdbe woonster en haar dochter werden gegrepen.

Hoe men ertoe is gekomen het huis aan de Arnhemse Bovenweg te Doorn te kiezen als uitzendpost is niet duidelijk. Het was voor de Duitse peilauto's vrij gemakkelijk te lokaliseren, daar er maar weinig hui-

zen in de directe omgeving waren van dit perceel, te weten twee boswachterswoningen, het koetshuis en het formidabele La Forêt, dat reeds vanaf 1930 leegstond, maar vaak diende tot inkwartiering van de Duitsers.

Toch schijnt de SD – afgezien van het eventueel uitpeilen – meer te hebben geweten, want men is ogenblikkelijk na Kerkhoffs arrestatie ook naar de Siberiëweg gegaan, alwaar een daar ondergedoken RVV-man en mevrouw Kerkhoff werden gearresteerd. Het gehele huis werd overhoop gehaald, alle papieren die te vinden waren, werden meegenomen en er is nooit meer iets van teruggekomen: trouwboekje, foto's, souvenirs aan de poolexpeditie, etc. Nog meerdere dagen heeft de SD het huis bezet gehouden in de hoop nog meer verzetsmensen te kunnen vangen, zonder enig succes. De

huiszoeking had plaatsgevonden met de bekende Duitse 'Gründlichkeit'. Het vloeronderzoek liet echter nogal te wensen over. Na een week of zes kwam mevrouw Kerkhoff weer vrij en trof, eenmaal thuis, het huis in grote wanorde aan. Het enige, dat niet was aangerood, waren 200 stenguns, die keurig opgeslagen lagen onder de vloer van de bovengang, gereed voor gebruik. Later zijn die wapens door het verzet naar een andere plaats gebracht.

Bij de ondervraging van Kerkhoff door een Duitse Sachbearbeiter [ambtenaar met een specifieke taak] heeft Kerkhoff alle schuld op zich genomen. Dit werd later aan mevrouw Kerkhoff medegedeeld. De naam van Albert Cornelis Kerkhoff staat gebeiteld in de gedenkmuur op de fusilladeplaats van Kamp Vught, waar hij op 5 september 1944 met 400 anderen werd gefusilleerd.

Johan Coenraad Meijer

Flora de Vrijer

Johan Coenraad Meijer werd op 5 september 1919 op het eiland Billiton (voormalig Nederlands-Indië, nu Belitung in Indonesië) geboren. Op 1 oktober 1928 kwam hij in Zeist te wonen. Op 1 september 1938 is hij vertrokken naar Den Helder, waar hij de opleiding tot adelborst volgde. Als sergeant-adelborst streed hij tegen de Duitsers in Zeeland en werd in mei 1940 gedemobiliseerd. Toen hij daarna in zijn ouderlijk huis aan

de Boulevard thuiskwam vertelde hij zijn ouders dat hij naar Engeland ging, 'want de strijd moet worden voortgezet'. Op uitdrukkelijk verzoek van zijn moeder ging Jan echter naar Delft om aan de Technische Hogeschool scheepsbouwkunde te gaan studeren.

Al snel daarna kwam hij in aanraking met het werk van een marine-spionage groep, die in verbinding stond met een gedropte geheim agent. Jan kwam een keer thuis met

een studievriend, een zekere Smit, die zoals hij zei tegen zijn moeder, een thuis moest hebben omdat zijn ouders in Nederlands-Indië woonden. Wat hij niet vertelde was dat deze Smit een geheime zender in hun woning had geplaatst en daarmee in contact stond met Engeland. De zender werd al snel ontdekt en in Bilthoven ondergebracht bij Jaap Sickenga. Van deze Jaap Sickenga is bekend dat hij van Hans Zomer een zendinstallatie had ontvangen.

Hans Zomer had deze vanuit Londen via parachutering verworven. Op 30 augustus 1941 was er in Jans ouderlijk huis een reünie van vrienden om Koninginnedag te vieren. De volgende morgen vertrok Smit naar Bilthoven en Jan ging in de loop van de morgen ook daarheen. Toen hij in Bilthoven aankwam zag hij hoe zijn vrienden in een overvalwagen werden meegenomen. Jan ging direct terug naar Zeist, pakte zijn koffer en vertrok naar Delft. Zijn ouders vertelde hij niets van het gebeuren in Bilthoven. 's Avonds werd er bij zijn ouders aangebeld. Een man stapte binnen en vroeg aan zijn moeder naar haar zoon. Zij kon in alle eerlijkheid zeggen dat hij er niet was en dat zij ook niet wist waar

hij was. De man zei: ik ben van de Secret Service (hij toonde zijn papieren), uw zoon wordt door de moffen gezocht, zijn vrienden zijn al gearresteerd. Ik kan hem helpen naar Engeland te vluchten. 'Laat hij zich binnen twee dagen op het Hofplein in Rotterdam vervoegen, met een klein koffertje met kleren'. Met de nodige argwaan verscheen Jan op de gestelde tijd op het Hofplein. Hij werd daar door een man aangesproken en samen liepen zij naar een adres waar de overtocht naar Engeland geregeld zou worden. Echter kort daarop werd hij gearresteerd en gevangen genomen en via Scheveningen eind maart 1942 naar Maastricht naar het klooster van de Minderbroeders overgebracht. Jans moeder kon haar zoon nog bezoeken in Maastricht. Hij zei toen tegen haar: 'Zij kunnen me niet veroordelen want ik ben in feite krijgsgevangene en dan moeten ze me voor een ander gerecht dagen. Maar laten we de korte tijd niet verdoen. Ik deed mijn plicht, meer niet'. Op 22 april 1942 werden daar vier en twintig verzetsstrijders ter dood veroordeeld wegens spionage, op 11 mei 1942 volgde de executie. Op een verzetsplaquette in Maastricht staan de namen van de vier en twintig verzetsstrijders, waaronder de namen van Jan Meijer, Jaap Sickenga, Hans Zomer en D.J. Smit en dat de executie plaats vond op 11 mei 1942 in het concentratiekamp Sachsenhausen, onmiddellijk na hun aankomst aldaar. Bij Koninklijke Besluiten van 6 augustus 1946 en 27 juni 1953 heeft

Johan Coenraad (Jan) Meijer postuum zowel het Bronzen Kruis als de Bronzen Leeuw ontvangen.

Literatuur

[https://www.defensie.nl/onderwerpen/onderscheidingen/dapperheidsonderscheidingen/data-bank-dapperheidsonderscheidingen/1946/08/06/meijer-j-c;respectievelijk .../1953/06/27/meijer-j-c](https://www.defensie.nl/onderwerpen/onderscheidingen/dapperheidsonderscheidingen/data-bank-dapperheidsonderscheidingen/1946/08/06/meijer-j-c;respectievelijk.../1953/06/27/meijer-j-c).

De Bronzen Leeuw is van brons met aan de voorzijde een Nederlandse leeuw uit het Rijkswapen van vóór 1907, de achterzijde is vlak. Het lint bestaat uit negen gelijke verticale banen, afwisselend oranje en Nassaus blauw.

BRON: https://nl.wikipedia.org/wiki/Bronzen_Leeuw

Het Bronzen Kruis is van brons en heeft naar buiten uitlopende armen met aan de voorzijde het gekroonde en met een lauwerkrans omringde koninklijke monogram W. Op de keerzijde staan de woorden 'Trouw aan Koningin en Vaderland' en het jaartal '1940'. Het lint is oranje met een smalle Nassause blauwe middenstreep.

BRON: https://nl.wikipedia.org/wiki/Bronzen_Kruis

Jan Schep

Jan Peter van 't Sant

Soms is het lastig om precies te weten wat verzetsacties inhielden. De aard van verzetswerk vereist al een hoge mate van geheimhouding, zeker in de voorbereiding. Maar een daad van sabotage, een liquidatie of een overval komt na uitvoering aan het licht. Daarentegen ambtelijke sabotage, geknoei met administraties en dergelijk kan en moet in grote stilte gebeuren. Dan wordt het lastig om jaren later precies vast te stellen wat

iemand heeft gedaan. Het verhaal van Jan Schep is daar een voorbeeld van.

Jan Schep werd in 1898 geboren in Lekkerkerk. Hij was de zoon van Jan Schep sr. en Aagje Maurik. In 1919 kwam hij met zijn vrouw, Johanna Klemp, en twee zoons te wonen op de Krullelaan 15 in Zeist vanuit Amerongen waar zijn ambtelijke loopbaan was begonnen.

Hij werkte op de gemeentesecretarie in Zeist bij de burgerlijke stand.

Eind jaren twintig verhuisde hij met zijn gezin naar een groter huis op Krullelaan 8.

In december 1941 werd hij overgeplaatst naar de afdeling die verantwoordelijk was voor de uitgifte van persoonsbewijzen, distributiestampkaarten en -bonnen.

Onderduikers hadden valse papieren nodig, die alleen gemaakt konden worden door vervalsers (toen een positieve activiteit!) op basis van persoonskaarten met valse namen

of kaarten van overledenen in de gemeenteadministratie te plaatsen, resp. te houden. Immers als iemand werd aangehouden dan kon zijn (vervalst) persoonsbewijs gecontroleerd worden bij de gemeentelijke administratie. Geen land in Europa had trouwens een persoonsbewijs dat zo moeilijk na te maken was als Nederland. Het vervalsen daarvan was dan ook een bijzonder specialisme binnen het verzet.

De Duitsers maakten dit controlesysteem nog lastiger door het invoeren van de zogenoemde tweede distribiestamkaart (de eerste stamde al van voor de oorlog). Deze werd alleen uitgegeven na controle van het persoonsbewijs. Om onderduikers van distributiebonnen voor bv. eten te voorzien moest het hele systeem dus gesaboteerd worden, een enorme taak voor mensen als Schep.

Vanaf 1941 zocht Schep naar mogelijkheden om die illegale kaarten in het systeem te plaatsen. Hij sloot zich in 1942 aan bij het verzet: de (voorloper van de) LO.

Naar schatting heeft hij de gemeenteadministratie voorzien van misschien wel 1700 extra kaarten en dus ook mogelijk gemaakt dat 1700 Joodse en niet-Joodse mensen met vervalste papieren in Zeist konden onderduiken. Bijzonder is dat mr. W.A.J. Visser, die 'oorlogsburgemeester' van Zeist was van 1939-1947, van dit werk van Schep op de hoogte is geweest.

Het is onzeker hoe Schep uiteindelijk tegen de lamp is gelopen: door verraad of een imperfect vervalst

persoonsbewijs waar zijn handtekening op stond.

Op 15 augustus 1944 werd Jan Schep door de SD opgepakt. Het verzet heeft nog geprobeerd hem te bevrijden voor hij op transport zou worden gesteld, doch dat mislukte. Via de Scheveningse gevangenis ('Oranjestad'), kamp Vught en concentratiekamp Sachsenhausen kwam hij in concentratiekamp Bergen-Belsen. Volgens het Rode Kruis

overleed hij daar tussen 5 april en 31 mei 1945, maar zijn lichaam is nooit gevonden.

In 2006 kreeg hij postuum de onderscheiding 'Rechtvaardige onder de volkeren' van Yad Vashem. Omdat hij en zijn collega's van de gemeenteadministratie in grote stilte en geheimhouding werkten wist Yad Vashem slechts twee door hem geredde personen op te sporen.

Krullelaan 8, Op de voorgrond een gedenksteen met de tekst 'Jan Schep / Verzetsstrijder / Geboren 18-11-1898 / Omgekomen voorjaar / 1945 Bergen-Belsen'.

FOTO JAN PETER VAN 'T SANT

Willem Schmidt

Margreet Wagenaar

Wim Schmidt werd geboren op 19 november 1921 in Apeldoorn. Hij woonde in Zeist op Boulevard 11 en studeerde geneeskunde in Utrecht. Net als zijn oudere broer en zus werd Wim lid van de gereformeerde studentenvereniging SSR (Societas Studiosorum Reformatorum) in Utrecht. Wim was populair bij zijn studentenvereniging omdat hij enthousiast aan alle activiteiten meedeed. Het was tegelijkertijd moeilijk om echt contact met Wim te krijgen want hij sprak niet graag

over zichzelf. Bovendien kon hij niet tegen dwang en al helemaal niet tegen dwang van een vreemde. Hij was dan ook vanaf het begin van de oorlog fel tegen de bezetter. Zijn karakter, gemakkelijk in de omgang, zijn zwijgzaamheid, zijn geloof en zijn afkeer van de bezetter maakte hem uitermate geschikt voor het verzetswerk.

Met een vriend beraamde Wim in 1943 een aanslag met een pistool op de Zeister politieagent Evert Drost, die in de volksmond 'de Jodenjager' genoemd werd. De jongens lagen

verstopt in het gras klaar voor de aanslag maar Drost verscheen niet op het verwachte tijdstip en de aanslag is dus niet doorgegaan. Wim en een vriend waren ook betrokken bij een poging om 5 Joodse kinderen, waarvan de ouders al waren opgepakt, te redden uit een pension in de Stadhouderslaan (zo moest de Wilhelminalaan in de oorlog genoemd worden). Ze verkleedden zich als mannen van de SD en eisten dat de pensionhoudster de kinderen aan hen zou meegeven. Dat mislukte omdat de doodsbenuwde kinderen

niet mee wilden.

Het lijkt misschien of Wim uit was op spectaculaire avonturen, maar dat was niet zo. In het begin van de oorlog was hij voornamelijk bezig met het verspreiden van illegale kranten, vooral 'Trouw'. Makers en verspreiders van illegale kranten deden gevaarlijk werk, er stond de doodstraf op. Het bezit van één verzetskrant was al erg riskant.

In april 1943 moesten studenten een schriftelijke loyaliteitsverklaring tekenen waarmee zij verklaarden dat zij zich zouden 'onthouden van iedere tegen het Duitse Rijk gerichte handeling'. Wie niet tekende mocht niet verder studeren. Wim tekende natuurlijk niet en heeft uit alle macht geprobeerd om te voorkomen dat zijn medestudenten tekenden. In juli 1943, toen Wim naar Engeland wilde gaan via Frankrijk, kwam hij in Lille terecht bij de verzetsorganisatie die gestrande piloten naar Engeland leidde. De piloten kwamen overal vandaan en sommigen woonden zelfs tijdelijk bij de ouders van Wim in Zeist. Hij heeft die hulp aan piloten maar vijf maanden kunnen doen omdat hij door verraad op 15 november werd opgepakt. In die vijf maanden heeft hij tenminste 20 piloten veilig over de grens gezet. Op 19 februari 1944 werd hij ter dood veroordeeld. Op 5 maart 1944 is hij naar Duitsland vervoerd waar hij op 5 januari 1945 in het concentratiekamp Sonnenburg in het huidige Polen door de SS terechtgesteld is. Pas eind 1947 kreeg de familie daarvan bericht. Tijdens het proces ver-

telde hij zijn rechters moedig dat hij zich verzette tegen de Duitse bezetting en dat hij de mogelijke gevolgen daarvan kende. *'Voor staatkundige hervormingen vecht ik niet en voor politiek interesseer ik me niet, maar ik vecht, opdat mijn kinderen eens in vrijheid zullen kunnen leven.'*

In 1947 werd hem postuum voor zijn pilotenwerk door de Verenigde Staten de *Medal of Freedom* toegekend. Zijn naam staat op het gedenkteken van de Utrechtse universiteit.

Hij heeft gevochten opdat wij in vrijheid kunnen leven.

Literatuur

Gedenkboek der Societas Studiosorum Reformatorum. Bevattende artikelen ter nagedachtenis aan hen die ons ontvielen in de jaren 1940-1945, (1948)

Het monument in het Academiegebouw gemaakt door Joop Hekman (1921-2013) herinnert aan de 169 universitaire oorlogsslachtoffers van de Universiteit Utrecht die gedurende de Tweede Wereldoorlog om het leven zijn gekomen (1946/1950/2011).

BRON: https://www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten/monumenten_zoeken/orlogsmonument/4093

De Medal of Freedom bestaat uit een ronde bronzen schijf waarop het linkerprofiel is afgebeeld

van een persoon die een hoofddeksel draagt dat lijkt op een Amerikaanse zeearend, versierd met sterren. Eronder staat het woord FREEDOM. Op de achterkant van de medaille staat de Liberty Bell in het midden, met daaromheen de inscriptie: UNITED STATES OF AMERICA. Het lint is rood met vier smalle witte strepen.

BRON:

https://nl.wikipedia.org/wiki/Medal_of_Freedom

Willem Frederik Smit en Arnoldus Stramrood

Jan Peter van 't Sant

Links: Ar Stramrood,
rechts: Willem Smit.

NIEUWE ZEISTER COURANT

9-10-1968

Soms kom je hele hechte vriendschappen tegen. Soms kruisen levenspaden elkaar, er is een klik en de vriendenband wordt steeds steviger. Wat daarbij helpt is als de vrienden bij elkaar in de buurt blijven en dat -als er verhuisd wordt- de vrienden dat samen doen.

Zo'n bijzondere vriendenband ontstond tussen Willem Frederik Smit (roepnaam Willem; in de oorlog Frits*) en Arnoldus Stramrood

(roepnaam Ar; oorlogsnaam Arie). Willem werd geboren in 1920 in Utrecht, zoon van Frans Smit en Alijda Overeem; Ar in 1918 in Doorn, zoon van Johannes M.W.F. Stramrood en Cornelia H. van der Stok. Willem en zijn ouders gingen in 1926 vanuit Utrecht naar Zeist; vanaf 1936 woonden ze op de De Wetlaan 60. Ar en zijn ouders gingen ook vanuit Utrecht in 1934 wonen in Zeist op de Utrechtseweg 29^A.

De jongens ontmoetten elkaar waarschijnlijk bij de atletiekafdeling van de korfbalvereniging Tovers, rond 1935. Willem wordt ambtenaar bij Staatsbosbeheer, Ar elektromonteur. Zij worden onafscheidelijk, ook in hun afkeer van de Duitsers tijdens de bezetting. Omdat ze zoveel samen optrokken in de oorlog zouden afzonderlijke artikelen over hen hier teveel duplicatie opleveren. Wellicht ironisch is dat die onafscheidelijkheid zich uitstreckte tot hun dood: ze

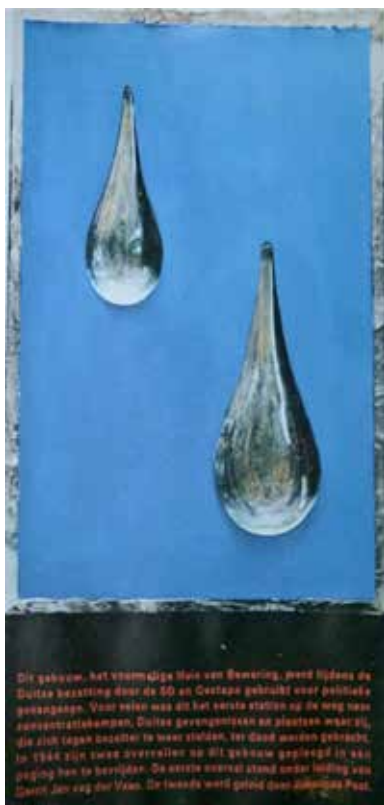
**Voormalig Huis van Bewaring Weteringschans.
Achterzijde, gezien vanaf de Stadhouderskade.**

BRON: [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8c/Voormalige_huis_van_bewaring_\(achterzijde\)_overzicht_vanaf_Stadhouderskade_-_Amsterdam_-_20018327_-_RCE.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8c/Voormalige_huis_van_bewaring_(achterzijde)_overzicht_vanaf_Stadhouderskade_-_Amsterdam_-_20018327_-_RCE.jpg)

Op het Max Euweplein, op de luchtplaats van het voormalige en geheel gerenoveerde Huis van Bewaring Weteringschans staat sinds 1992 een gedenkteken 'Tranen voor het verzet' ontworpen door Bernard Heesen (1958), ter herinnering aan de gevangenen en de bevrijdingspogingen door Gerrit van der Veen en Johannes Post.

BRON: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/7d/Monument_op_het_voormalig_Huis_van_Bewaring.jpg

werden samen geëxecuteerd en na de oorlog herbegraven in Zeist. Ze vulden elkaar aan: Willem de optimist en Ar ernstig en bedachtzaam. Willem verloofde zich met Lies Benedictus, een lid van de Knokploeg van Marinus Post, de broer van de bekendere Johannes Post. Voor zover bekend begon Ar iets eerder dan Willem met verzetsdaden, geholpen door zijn beroep. Hij werkte vroeg in de oorlog als elektromonteur op de door de Duitsers in gebruik genomen vliegbasis Soesterberg. Hij kreeg het voor elkaar om ongemerkt vliegtuigolie te laten

lekken uit voorraadvaten. Hij saboteerde de hoofdstroomkabel voor de nachtverlichting, nodig voor het veilig laten landen van bommenwerpers na een nachtvlicht op Engeland. Toen vond hij het te gevaarlijk worden daar om door te werken, maar voor hij vertrok liet hij ten slotte samen met Willem een munitieopslag ontploffen door eraan een bosbrandje te stichten.

Na een relletje op 31 augustus, Koninginnedag, in 1941 met een groepje WA'ers werd Willem gepakt. Hij had een boksbeugel gebruikt en werd daarvoor veroordeeld tot een half jaar gevangenisstraf in Scheveningen. Hij negeerde het bevel om de straf te gaan uitzitten en verdween met Ar naar Friesland, in de hoop daar mee te kunnen met een Engels watervliegtuig als dat daar zou landen voor een missie in bezet gebied. Toen dat niet doorging slosten zij zich aan bij het verzet daar bij de groep van Jan Thijssen, de man die voor de OD een landelijk zendernet opzette. Een indrukwekkend beeld uit deze periode is hierbij het volgende: als ze weer samen een actie gingen ondernemen, gingen ze tegenover elkaar zitten en zeiden tegelijk 'Ga jij, dan ga ik'. Met andere woorden als de een gepakt of gedood zou worden dan zou de ander hem volgen. Zo is het uiteindelijk ook gegaan bij hun laatste actie. In Friesland en later in de Achterhoek deden ze mee aan overvallen op distributiekantoren en bevolkingsregisters en ze hielpen onderduikers. Als voorbeeld van hun daden: gekleed

als marechaussees namen ze bij het overblufte personeel van een distributiekantoor persoonsbewijzen en bonnen in beslag door voor te wenden dat die gecontroleerd moesten worden op malversaties. Met die stukken konden weer vele onderduikers aan een identiteit en voedsel worden geholpen. Waarschijnlijk is dat zij in de Achterhoek 'Frits de Zwerver' (zie artikel over Catharinus Stomp in deze *special*) ontmoet hebben en via hem in contact kwamen met Johannes Post. In 1943 werden zij door Johannes Post gevraagd zich bij diens groep aan te sluiten. Ze doken onder in Rijnsburg, van waaruit zij met veel overvallen door het hele land meededen. Bij een liquidatie van een foute marechaussee in Beilen loopt Ar een schotwond op in zijn rug. Niet duidelijk is of de kogel per ongeluk afkomstig is uit zijn eigen of Willems wapen. Gelukkig herstelt Ar heel snel.

Willem en Ar waren 2 van de 16 deelnemers aan een overval op 15 juli 1944 van de broers Post met hun groepen op het Huis van Bewaring aan de Weteringschans in Amsterdam. Hier werden SD-gevangenen verhoord, vaak ook gemarteld en vervolgens doorgestuurd naar andere gevangenis of Nederlandse kampen, of zelfs direct geëxecuteerd in de duinen bij Overveen. Het plan was om een groep van zo'n 140 verzetsmensen, waarvan 70 terdoodveroordeelden, te bevrijden. Onder hen was de beste vriend van Johannes Post, Jan Wildschut, die gepakt

was bij een mislukte overval op een distributiekantoor in Haarlem. In de voorbereiding voor de actie in Amsterdam ging men -hoewel aarzelend- vertrouwen op de medewerking voor het verschaffen van toegang tot het Huis van Bewaring op een Nederlandse SS'er, Jan Boogaard. Die wilde, naar eigen zeggen, zijn naam zuiveren voor na de oorlog. Om op de binnenplaats van het Huis van Bewaring en vervolgens van daar in het gevangenisblok te komen moesten twee deuren van binnenuit geopend worden. Boogaard zou dit doen. Maar Boogaard verraadde het plan aan de Duitsers. Die beschoten de overvallers toen ze op de binnenplaats waren gekomen van waaruit ze het cellencomplex wilden binnengaan. Elf van de overvallers wisten te ontsnappen door

over een 4 m hoge muur te klimmen. Toen Willem dit probeerde werd hij zwaar gewond door een schot. Ar was al bijna over de muur gevlucht, maar kwam terug om Willem te helpen toen hij hem gewond zag liggen. Willem heeft hem nog gesmeekt om te vluchten, maar de vriendschap was sterker. Vijf mannen werden gevangen genomen op de binnenplaats, waaronder de beide vrienden, één werd buiten gepakt, tien ontkwamen. De gepakte verzetsmensen werden, met een aantal anderen, de volgende dag geëxecuteerd in de duinen bij Overveen. In oktober 1945 werden de lichamen van Willem en Ar in Zeist met militaire eer herbegraven op de Algemene Begraafplaats in Zeist. Boogaard is na de oorlog ter dood veroordeeld en geëxecuteerd.

** In de collectie van het Zeister Historisch Genootschap bevinden zich 2 persoonsbewijzen met de foto van Willem. De eerste is van 8-9-1941, draagt zijn echte naam en is uitgegeven in Zeist. De tweede van 22-9-1941 is vervalst en draagt de naam van Jan Frederik Steenstra en is uitgegeven in Woudenberg met de handtekening van een bekende vervalser, Bergsteijn. (Seijst 2018-II, pp.51-54). De laatste datum komt goed overeen met de vlucht van Willem en Ar naar Friesland.*

Literatuur

https://www.academia.edu/34907948/Boek_Arnoldus_Stramrood.doc

De graven van Smit (r) (tekst: VOOR HET VADERLAND GEVALLEN / =FRITS= / WILLEM FREDERIK SMIT / GEB. 28 JUNI 1920 / GEFUSILLEERD 16 JULI 1944 TE OVERVEEN. / HERBEGRAVEN 15 OCT. 1945. / RUST ZACHT LIEVE WIM) en Stramrood (l) (tekst: GEVALLEN VOOR HET VADERLAND / HIER RUST / ONZE LIEVE ZON EN BROEDER / ARNOLDUS STRAMROOD / GEB. 27 DEC. '18 / GEFUSILL. 16 JULI '44 TE OVERVEEN. / HIJ GAF ZIJN LEVEN VOOR ZIJN VRIENDEN / JOH. 15:13.) op de Gemeentelijke Begraafplaats 'Zeister Bosrust'.

FOTO FLORA DE VRIJER

Seijst
2020
II-55

Catharinus Stomp

Dick van de Kamp

Catharinus Stomp is geboren in Zeist op 15 juni 1916. Zijn vader (Jacobus) en zijn moeder (Johanna van Garderen) kregen 11 kinderen. Carie, zoals hij werd genoemd, was de vijfde in de rij. Hij werkte bij zijn vader in de meubelzaak. Na zijn huwelijk met Hanna Luimes woonde hij aan de Herenlaan 32.

Carie was een buitengewoon actieve man, inventief, niet bang aangelegd en een overtuigende organisator.

Hij was woedend toen Nederland werd bezet door de Duitsers. Samen

met zijn vriend Hessel Kamminga kwam hij in actie. Ze gaven gehoor aan de oproep van Radio Oranje om me te doen aan de 'V'-actie. Uit oude kranten knipten ze honderden V's en W's (voor Wilhelmina) en strooiden die 's nachts over de Zeister straten en plakten die op.

Carie heeft veel betekend voor het ontstaan en de ontwikkeling van de LO, de grootste verzetsorganisatie in Nederland. Deze organisatie had 300.000 onderduikers te verzorgen. Aanvankelijk richtte men zich op mannen en jongens die naar Duits-

land moesten. Later werden ook Joden geholpen.

Ds. Slomp (schuilnaam: 'Frits de Zwerver') was een fanatieke propagandist en een felle antinazi. Samen met mevr. Kuipers-Rietberg ('Tante Riek') had hij de leiding over de LO. In Driebergen werd door hen de eerste afdeling van de LO opgericht. Carie was daar bij en organiseerde de volgende dag een zelfde bijeenkomst in Zeist. Dat was op 26 november 1942. Hier werd ook een afdeling opgericht. En zo ging het verder. Onderduikadressen werden

uitgewisseld en velen ontkwamen zo aan een ongewild bezoek aan Duitsland. Maar dat vergde een hele organisatie. De onderduikers moesten ook te eten hebben. Daarvoor waren distributiebonnen nodig. Deze bonnen werden buitgemaakt door overvallen op distributiekantoren. Zo ontstonden de knokploegen (LO/LKP).

Carie was erg actief. De beweging groeide sterk. Hij werd provinciaal leider. De LO groeide en Carie maakte gebruik van de netwerken van de Gereformeerde Kerk en de organisatie voor christelijke meubileringsbedrijven.

De vader van Carie werd 10 oktober 1943 in zijn huis aan de 2^e Hogeweg gearresteerd. Een gearresteerde onderduiker was 'doorgeslagen'. De Utrechtse politiemans Jan Smorenburg had de leiding bij de arrestatie. Hij werd de 'Schrik van Utrecht' genoemd. Via Vught kwam Jacobus in Dachau terecht waar hij 28 juni 1944 overleed.

Carie nam geen gas terug. Hij dook onder en bleef actief. Bij Carie Stomp en zijn vrouw Hanna verbleef ook een Joods meisje, Estella van Dam (dit is onlangs bekend geworden). Nu Carie gezocht werd was het beter dat het meisje verhuisde. Ze kwam bij de moeder van Carie aan de Hogeweg. Daar heeft ze tot kort na de bevrijding gewoond, als enig kind in een huis vol volwassenen.

De 19^e oktober 1943 was een rampdag. Een LO-bijeenkomst in Hoorn was verraden. Tengevolge van dit verraad werden 19 mannen gearres-

teerd. Caries broer Paul werd op tijd gewaarschuwd, ontsprong de dans en overleefde de oorlog. Maar Carie werd gepakt.

Hij werd naar Amsterdam gebracht en daar ruw verhoord. Carie werd naar de gevangenis in Scheveningen gebracht voor het proces van het Obergerichtshof. Hij kreeg 8 jaar tuchthuis.

Vrienden van het verzet hebben nog geprobeerd Carie te bevrijden tijdens zijn transport van Amsterdam naar Scheveningen. Ze hadden een goed plan. Bij een spoorwegovergang zouden ze de slagboom neerlaten en dan de vrachtwagen overvallen. Maar helaas was Carie een dag eerder dan verwacht al overgebracht. Carie jr. werd geboren op 6 januari 1944. Op 23 januari werd hij gedoopt door ds. Lugtigheid in de Oosterkerk. Een emotionele gebeurtenis want vader en grootvader ontbraken vanwege gevangenschap.

Na zijn veroordeling werd Carie naar Utrecht gebracht naar de gevangenis aan het Wolvenplein. Hier heeft Hanna met kleine Carie hem nog een kwartier kunnen bezoeken. Carie kwam daarna terecht in het tuchthuis van Rheinbach. Via Ziegenhain in Hessen kwam hij terecht in Rendsburg/Büdelndorf (Sleeswijk-Holstein). Ernstig ziek en verzwakt is Carie hier overleden. Op 22 mei 1945 stierf hij. Hij had de bevrijding nog meegemaakt.

Caries broer Johan zat ook in het verzet, in Meppel. Hij werd in het bezit van een revolver op zijn onderduikadres gepakt. Hij werd op 4 april 1944 gefusilleerd.

Op een marmeren gedenkplaat in de Oosterkerk (zie artikel over Leendert Edelman op p.41) prijken de namen van 14 verzetsstrijders. Hierbij staan de namen van Jacobus, Carie en Johan Stomp. Wat een onpeilbaar offer heeft de familie Stomp gebracht.

**Hanna en Carie jr.
(1945).**

COLLECTIE FAMILIE STOMP

Antonius Otto Hermanus Tellegen

Herman Beudeker

Toon of Antoon Tellegen werd op 25 mei 1907 te Zwolle geboren. Na de middelbare school studeerde hij medicijnen in Leiden. Hij was verbonden aan het hoofdkwartier van het Nederlandse Rode Kruis te Den Haag als officier van gezondheid en maakte in deze hoedanigheid de oorlogsdagen van mei 1940 mee.

De 1^e luitenant Tellegen presteerde het om in de vroege ochtend van 10 mei 1940, vóór de officiële orders

daartoe waren gegeven, de ziekenhuizen in Den Haag opdracht te geven alle observatie- en lopende patiënten naar huis te zenden. Hoe verstandig dit was, bleek al spoedig, toen vele gewonden moesten worden opgenomen ten gevolge van gevechtshandelingen met Duitse parachutisten, die op 10 mei 's morgens vroeg rond Den Haag op de vliegvelden Valkenburg, Ockenburg en Ypenburg waren afgeworpen. Zelf werd hij in de loop van deze ge-

denkwaardige dagen zwaar gewond bij een poging gewonden uit Wassenaar op te halen.

Na zijn herstel werkte hij bij de G.G.&G.D. te Amsterdam. Op 1 januari 1941 volgde zijn aanstelling als eerste directeur van de G.G.&G.D. te Zeist.

Op een gegeven moment heeft de bezetter mensen nodig voor werk in Duitsland. Eerst gaat dat nog langs een zoet lijntje, maar steeds meer mensen worden opgeroepen. Telle-

gen keurt aan de lopende band voor Duitsland. De NSB'ers, die naar Duitsland willen, worden goedgekeurd. De 'goeden' blijken plotseling met vele kwalen behept en worden afgekeurd. Dr. Tellegen noemde dit 'averechtse geneeskunde' en spoorde vele collegae aan hetzelfde te doen. De bezetters voelden echter nattigheid en gingen herkeuren.

Verder verleende Tellegen hulp aan onderduikers. Soms konden de deuren van zijn huis (Hoog Kanje 9) 's nachts gewoon niet meer dicht vanwege de ondergedoken Joden en andere onderduikers.

Zijn belangrijkste verzetswerk was militaire spionage: het in kaart brengen van troepenconcentraties, stellingen, troepenverplaatsingen en dergelijke. Alweer een andere verzetsactiviteit vormden de valse persoonsbewijzen, die toch echt waren. Tellegen 'versierde' bij de staatsdrukkerij blanco persoonsbewijzen en andere documenten, die in Zeist werden ingevuld.

Zijn arrestatie was, zoals in zoveel gevallen min of meer een tragisch toeval. Een groepje jonge jongens (eerstejaars studenten) van 18 à 20 jaar had in het Gooi een soort knokploeg gevormd. Een enkele keer kregen zij een opdracht van Tellegen. Toen deze groep werd opgerold, heeft één van hen de naam van Tellegen genoemd. Thuiskomend uit Amsterdam werd hij op 7 oktober 1943 gearresteerd. Over het toen gevoerde proces hangt nog altijd een grote waas van geheimzinnigheid. Op de zittingen van het 'Feldkriegs-

gericht' ['krijgsraad te velde'] heeft niemand van de aangeklaagden iets los gelaten. Het groepje Gooise jongens wist niets af van de eigenlijke verzetsactiviteiten van Tellegen.

Met een aantal andere verzetsmensen werd Tellegen op 23 oktober 1943 naar Overveen gebracht en daar klonken de salvo's van het vuurpeloton. De Erebegraafplaats Overveen werd later zijn rustplaats. Toon Tellegen was drager van het Mobilisatiekruis, het Gouden Kruis van Verdienste van het Rode Kruis en ontving na de oorlog postuum het Verzetskruis..

Mevrouw Tellegen werd een dag na de arrestatie van haar man ook gevangen genomen, maar kwam na drie weken vrij. Januari 1967 ontvingen beiden, haar man postuum, de hoogste Israëliëse onderscheiding, de Yad Vashem, 'Rechtvaardige onder de Volkeren'. Het opschrift – een tekst uit de Talmud – luidt 'Wie een leven redt, redt de hele wereld'. Daaronder: 'Het dankbare Joodse volk'. Ook in ons land zullen velen met grote dankbaarheid het verzetswerk van Tellegen blijven gedenken.

Voorzide Yad Vashem onderscheiding. Op de keerzijde staat een deel van het Israëliëse herinneringscentrum voor de Joodse slachtoffers van de Holocaust.

BRON: https://deurne.wiki.nl/wiki/index.php?title=Bestand:Yad_Vashem_medaille.jpg#filelinks

Cornelis Vlot

Flora de Vrijer

Cornelis Vlot werd op 29 november 1906 in Koudekerke geboren. Hij studeerde rechten aan de Rijksuniversiteit van Utrecht. Hij was advocaat en procureur te Den Haag en leidde in Utrecht een economisch adviesbureau. Hij was hoofdbestuurder van het Nederlands Jongeren Verbond (NJV) en in Zeist de voorzitter van de plaatselijke afdeling. Verder was hij gewestelijk commissaris van de Nederlandse Unie in Utrecht, waarvan hij een van de eerste leden was na de oprichting in juli 1940. Nadat de Nederlandse Unie in december 1941 op last van

de bezetter werd ontbonden raakte Cornelis Vlot betrokken bij de illegaliteit. Hij werd organisatiesecretaris van het viermanschap dat het werk van de Uniekernen in het land illegaal voortzette. Na 1943 werd zijn belangrijkste verzetstaak het vormen van de redactie van 'Je Maintiendrai'. De redactie werd gevoerd door hem, J. Wüthrich, F. Oremus en K. Viehoff.

Het blad riep op tot weloverwogen verzet en het gaf richtlijnen hoe het beste de kwade bedoelingen van de bezetter te doorkruisen en te verwijderen waren. Met een oplage van tienduizenden exemplaren en een

verschijningsfrequentie van twee keer per maand was het een van de grootste verzetskranten, met veel aandacht voor de actualiteit en nieuwsfeiten. 'Je Maintiendrai' werd gemaakt door een groep katholieken, protestanten en buitenkerkelijken en was niet verbonden met een van de traditionele zuilen, dit in tegenstelling tot andere illegale bladen.

In augustus 1944 ontdekte de Sicherheitspolizei (de politieke recherche van de SD) in Utrecht het hoofdkwartier van 'Je Maintiendrai' met als resultaat de arrestatie van Cornelis Vlot.

Op de voorpagina van het illegale 'Parool' van 7 november 1944 staat:

'TWEË VERMOORDE VRIENDEN

We kunnen dit nummer van onze krant onmogelijk laten verschijnen zonder dat het enkele woorden bevat, gewijd aan de nagedachtenis van eenige illegale werkers, die eind October in den strijd gebleven zijn. Wij bedoelen:

Jo Wüthrich
en
Cor Vlot,

twee actieve figuren uit de sfeer van ons zusterorgaan "Je Maintiendrai", die bij een, als represaille bedoelde Duitse massamoord, zijn neergeknald.

De diepe, welhaast verpletterende indruk, die hun heengaan heeft gemaakt in een tijd, waarin elken dag opnieuw tientallen politieke gevangenen zonder vorm van proces worden afgeslacht, bewijst wel ten duidelijkste welk een groote waardering deze werkers in wijde kring hadden gewekt.'

De executie was op 26 oktober 1944. Samen met negen anderen werd Vlot van het Amsterdamse Huis van Bewaring aan de Weteringschans per vrachtwagen overgebracht naar Haarlem waar zij aan de voet van de Sint-Bavokathedraal werden doodgeschoten. Cornelis Vlot werd daarna gecremeerd en zijn as werd verstrooid.

Bij Koninklijk Besluit No. 17 van 7 mei 1946 werd Cornelis Vlot postuum het Verzetskruis 1940-1945

toegekend 'voor onder gevaarlijke omstandigheden betoonden moed, initiatief, volharding, offervaardigheid en toewijding in den strijd tegen den overweldiger van de Nederlandsche onafhankelijkheid en voor het behoud van de geestelijke vrijheid, daarbij in hem eerende een der uitingsvormen van het verzet, dat in zijn veelzijdige activiteit van 15 Mei 1940 tot 5 Mei 1945 in stijgende mate den vijand heeft geschaad en op onvergetelijke wijze tot de bevrij-

ding van het Vaderland heeft bijgedragen'.

Cornelis Vlot is eveneens met het Verzetsherdenkingskruis onderscheiden.

Zijn naam wordt ook vermeld op het oorlogsmonument 'Treurende vrouw' van de beeldhouwer Oswald Wenckebach (1895-1962), dat in 1949 werd onthuld in het plantsoen aan de Westergracht in Haarlem, naast de Sint-Bavokathedraal.

Monument in Haarlem ('De Treurende Vrouw') voor de gefusilleerden van 26 oktober 1944 waaronder J. Wüthrich en C.Vlot, de eerste redacteurs van het verzetsblad 'Je Maintiendrai'.

BRON: https://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Haarlem,_Treurende_vrouw_01.JPG

Wouter van Wijk

Flora de Vrijer

Wouter van Wijk werd op 16 april 1913 te Zeist geboren. Hij trouwde op 20 juni 1940 met Dina van Wieringen. Uit dit huwelijk zijn 2 kinderen geboren. Hij is overleden op 5 februari 1945 te Amersfoort. Na het behalen van zijn mulo-diploma studeerde hij bouwkunde en werd van beroep opzichter bij een waterleidingbedrijf in Groningen. Hij woonde in die tijd een woonboot in Nieuwolda.

Hij was een prettige, open man, bijzonder reëel en gevoelig, maar wat betreft zijn verzetswerk 'zo gesloten als een pot', aldus zijn bekenden.

In 1941 is hij aan het verzetswerk gaan deelnemen. In het begin beperkte het zich tot voorbereidende activiteiten voor overvallen van o.a. distributiekantoren en het (laten) dupliceren van belangrijke sleutels van toegangsdeuren van die kantoren. Verder was hij betrokken bij de verzetskrant 'Vrij Nederland'

zowel voor de berichtgeving als de verspreiding van dit blad. Hij was aangesloten bij de BS en ook bij de Britse spionagedienst. In 1944 was hij werkzaam in Zeist en werd daar ondercommandant van de BS. Op 11 december wordt hij in het huis van zijn ouders aan de Waterigeweg 46 gearresteerd. Waarschijnlijk kwamen de Duitsers voor zijn vader, die toen compagniecommandant van de BS was. Maar Wouter van Wijk werd gearresteerd en overge-

bracht naar de gevangenis op het Wolvenplein in Utrecht. Hij is nooit ter dood veroordeeld en er zijn geen processtukken of documenten die aangeven waarom hij gevangen genomen is. Op 5 februari 1945 werd hij met 19 andere gevangenen naar Amersfoort getransporteerd. Als represaille werd hij op die dag met acht anderen doodgeschoten toen een Amersfoortse verzetsploeg een seinwachtershuisje had opgeblazen. Wouter van Wijk werd eerst begraven in Amersfoort en 21 juni 1945 herbegraven in Zeist.

In een bewaard gebleven brief (niet helemaal goed te lezen) van hem staat onder andere *'Lieve mensen, zoals jullie al wel reeds gehoord hebben zit ik in de gevangenis voor een ernstig feit ... Het ziet er niet best uit en ge begrijpt dan wel wat dit betekent ... Ik ben er trotsch op, dat ik heb mogen dienen. Het spijt me dat ik nog niet meer heb kunnen doen ... Het Nieuwe testament geeft veel steun, ... Zojuist 1 Petrus 15, 2 Petrus 4 en 5 gelezen ... Een vaste burgt is onze God ... Houdt moed en kop op. Ontvang de hart.gr. [hartelijke groeten] en zoenen van jullie Wout'.* In de Zeister Post van 27 juni 1945 stond:

'BEGRAFENIS VAN WOUT VAN WIJK

Donderdag jl. werd op de Nieuwe Alg. Begraafplaats het stoffelijk overschot van Wouter van Wijk, die op 5 februari jl. zijn jonge leven voor het vaderland verloor, ter aarde besteld. Een groote schare belangstellenden was op de begraafplaats aanwezig, waar Wouter door zijn

illegale vrienden werd uitgeleid. Bij de open groeve spraken vertegenwoordigers van de B.S. hun groote waardering uit voor het illegale werk en betrouwbare kameraadschap van den overledene. Ook werd nog gesproken door den heer E. Bos, onderwijzer aan de Openb. ULO-school aan de Choisyweg en door den predikant en vriend van den

ontslapene uit Nieuw-Wolda. De vader, de heer A. van Wijk, dankte diep ontroerd voor de laatste eer, die men zijn zoon had bewezen.'

Gedenkteken in Amersfoort aan de Barchman Wuytierslaan. Tekst: 'Hier werden op 5-2-'45 doodgeschoten / ... [namen, waaronder W. v. Wijk] ... / Zij vielen ten offer aan de wraak / zij offerden zich voor de vrijheid'.

BRON: https://www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten/monumenten_zoeken/oorlogsmonument/1681/amersfoort,-monument-aan-de-barchman-wuytierslaan

Toelichting op de gebruikte onderstreepte namen en afkortingen

(Nederlandse) BS (Binnenlandse Strijdkrachten): Op 5 september 1944 opgezette bundeling van de tot dan toe weinig samenwerkende verzetsgroepen. De BS kwam voort uit de OD, LO/LKP en de RVV. Tijdens de oorlog verrichtte een deel van de BS verzetsdaden, waarbij hun wapenvoorraden flink aangevuld werden door de geallieerden. Voor een ander deel van de BS'ers was een rol weggelegd na de bevrijding voor het handhaven van orde en rust. De rol van de BS werd sterk ingeperkt door de geallieerden die betreurden dat de BS gewapend was en die vreesden voor lynchpartijen op overwonnen Duitsers en bv. NSB'ers.

5^e colonne: Echte of vermeende geïnfiltreerde Duitsers voor de oorlog en tijdens de gevechtsperiode van mei 1940.

(Nederlandsche) Landwacht: Paramilitaire organisatie, opgericht door de Duitsers eind 1943; veelal NSB'ers uitgerust met jachtgeweren (spotnaam: 'Jan-Hagel'). Gehaat door de bevolking wegens overmatige arrestaties en executies.

LO (Landelijke Organisatie voor Hulp aan Onderduikers): Ontstond in 1942 en zorgde voor onderduikadressen, valse papieren (persoonsbewijzen en voedselbonnen)

voor onderduikers, veelal Joden en relatief jonge mannen die zich verborgen om verplichte tewerkstelling in Duitsland te ontwijken.

LO/LKP (Landelijke Knokploegen): Organisatie die binnen de LO bv. overvallen op distributiekantoren voorbereidde en uitvoerde om blanco distributiestamkaarten en -bonnen voor onderduikers buit te maken.

Nederlandsche Unie: Door Nederlanders in juli 1940 opgerichte politieke organisatie, die door de Duitsers in december 1941 werd ontbonden. Doel was, onder erkenning van de gewijzigde politieke verhoudingen in Nederland en Europa, en, in samenwerking met de Duitse en Nederlandse autoriteiten, een maatschappij op te bouwen op basis van een brede nationale samenwerking, een harmonische structuur en sociale rechtvaardigheid. Men probeerde daarmee de NSB de wind uit de zeilen te nemen. De Unie stelde zich veel gematigder op dan de NSB en de Duisters ten opzichte van Joden.

OD (Ordedienst): De OD begon als een contactorganisatie voor gedemobiliseerde militairen in 1940. Al snel begonnen de leden sabotage te plegen en inlichtingen te verzamelen voor de regering in Lon-

den. Ook kregen de leden al snel ideeën over de handhaving van de orde (vandaar de naam) als Nederland bevrijd zou zijn van de Duitsers. De OD was een belangrijke verzetsgroep in de oorlog en ging eind 1944 met de RVV en de LO/LKP op in de BS.

(Nederlandsche) Opbouwdienst (NOD): De Opbouwdienst werd opgericht op 15 juli 1940 door de Nederlandse overheid die door de Duitsers werd gecontroleerd. Doel was om de gedemobiliseerde Nederlandse militairen aan werk te helpen om daarmee massale werkloosheid te voorkomen. Op 15 oktober 1940 werd de Opbouwdienst opgenomen in de toen opgerichte Nederlandsche Arbeidsdienst die meer gericht was op tewerkstelling in de Duitse oorlogsindustrie.

Oranjehotel: Al vanaf 1940 bijnaam voor het Huis van Bewaring in Scheveningen. Door de Duitsers direct vanaf de bezetting in gebruik genomen als *Deutsches Untersuchungs- und Strafgefängnis en Polizeigeängnis*. Ruim 25.000 mensen hebben hier in de oorlog vastgezeten, zijn verhoord, gemarteld en geëxecuteerd of doorgezonden naar concentratiekampen.

POD (Politieke Opsporingsdienst): Instantie na de oorlog

voor het opsporen en het doen van onderzoeken naar mensen die met de Duitsers hadden gecollaboreerd. Vanaf 1946: Politieke Recherche Afdeling.

Radio Oranje: Radioprogramma van de Nederlandse regering in Londen, verzorgd door de BBC van 21.00-21.15 uur. Eerste uitzending op 28 juli 1940.

RVV (Raad van Verzet in het Koninkrijk der Nederlanden): Op 1 mei 1943 opgerichte organisatie om het verzet van de diverse groepen te coördineren, met name sabotage en gewapend verzet. Dit lukte maar ten dele en de RVV werd een verzetsgroep als vele andere. Op het eind van de oorlog werd de RVV opgenomen in de BS.

SD (Sicherheitsdienst): Staatsinlichtingendienst van nazi-Duitsland, met als politieke recherche de Sicherheitspolizei. Werkte vaak onder bevel van de SS en werkte regelmatig samen met de wrede Gestapo (Geheime Staatspolizei).

SS (Schutzstaffel): Voor de oorlog opgericht als persoonlijke lijfwacht voor Hitler. Later omgevormd tot een paramilitaire organisatie van de Duitse nazipartij. In 1940 werd de gewapende tak van de SS, de Waffen-SS, opgericht. De SS had de leiding over de concentratiekampen.

WA (Weerbaarheidsafdeling): Geüniformeerde ordedienst en knokploegen van de NSB. Gedroegen zich vaak gewelddadig en

dat lokte geweld uit bij tegenstanders.

Yad Vashem ('gedenkteken en naam'): De officiële Israëliëse staatsinstelling, opgericht in 1953, voor het herdenken van de Joodse slachtoffers van de Holocaust en de redders van Joden. Voor de Joden is het geven van een eeuwig graf aan een dode essentieel. Deze organisatie zorgt nu indirect voor zo'n graf voor al die Joodse slachtoffers van de Holocaust zonder graf. Helpers van Joden in de oorlog -veelal onderduikers- kunnen na onderzoek de onderscheiding 'Rechtvaardige onder de Volkeren' krijgen van Yad Vashem.

Het Vertzetskruis 1940-1945

Het 'Vertzetskruis 1940-1945' is een Nederlandse onderscheiding, die bedoeld is voor personen die zich tijdens de Tweede Wereldoorlog bezighielden met verzet tegen de Duitse of Japanse bezetter.

Het is in 1946 bij Koninklijk Besluit ingesteld, 'ter erkenning van bijzondere moed en beleid aan den dag gelegd bij het Verzet tegen de Vijanden van de Nederlandse zaak en voor behoud van de geestelijke vrijheid'. Het kruis is 94 keer toegekend waarvan

1 maal aan een levend persoon. Postuum toegekend aan Anthonius O.H. Tellegen en Cornelis Vlot, aan wie een artikel is gewijd in deze *special*.

Het *Vertzetskruis* is een Latijns kruis van brons dat gedekt wordt door een koningskroon. Op het kruis is Sint Joris afgebeeld die een vuurspuwende draak aan zijn speer rijgt. Op de armen zijn de woorden 'TROUW TOT IN DEN DOOD' te lezen. De achterzijde vertoont een vlamwend zwaard met twee gebroken ketenen.

BRON: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Vertzetskruis>

Uit de Nieuwe Zeister Courant, vrijdag 1 mei 1970:

'In diepe eerbied gedenken wij – ook nu, na 25 jaar – de inwoners van Zeist, die ten gevolge van verzetsactiviteiten het leven lieten. Zij stierven voor de vuurpelotons of kwamen om

in concentratiekampen. Wij vermelden de namen, de vermoedelijke plaats van overlijden en de overlijdensdatum.

Dirk Baan, Hamburg Neuengamme	23-03-1945
Jan F. Barends, Ladelund	11-11-1944
Karel J.C. Beckman, Oraniënborg	20-11-1944
Jacob Blokhuis, Oraniënborg	03-05-1942
Jacobus C. Bogaard, Oraniënborg	03-05-1942*
Cornelis M.J.M. Burger, Overveen	16-02-1944
Gerrit J. van Deventer, Oraniënborg	01-12-1942
Leendert Edelman, Ludwigslust	04-05-1945
Anthonius G.J. Elskamp, Buchenwald	05-02-1945
Adriaan den Engelse, Buchenwald	28-01-1945
Willem Geuze, Utrecht	15-09-1944
Fritz O. van Hattem, Amersfoort	06-09-1944
Gerhard ten Have, Loosdrecht	20-03-1945
Alfred E. Hoogendoorn, Pohlitz	17-04-1945
Eduard F. la House, Diemen	17-12-1944
Arnold van de Kamp, Utrecht	16-04-1945
Albert C. Kerkhoff, Vught	05-09-1944
Lodewijk Knol, Amersfoort	05-02-1945
Willem Koudijs, Buchenwald Weimar	08-10-1944
Anthonius A. Lukassen, Bergen-Belsen	08-02-1945
Philippus W. Masselman, Leusden	29-12-1942
Hendrikus J.P. Meijer, Utrecht	16-04-1945
Johan C. Meijer, Sachsenhausen	11-05-1942**
Johannis R. de Mildt, Vught	09-08-1944
Karel de Mildt, Bergen-Belsen	maart-1945
Maria A. Moll van Charante, Ravensbrück	februari-1945
Dirk C. Prins, Neuengamme	18-02-1945

Jacob Pomstra, Schwerin	23-11-1944
Johannes C. van Reenen, Bergen-Belsen	10-03-1945
Arie Schaafsma, Zeist	04-05-1945
Klaas Schaafsma, Zeist	04-05-1945
Jan Schep, Bergen-Belsen	ca 30 april 1945
Willem Schmidt, Buchenwald	06-01-1945
Karel L. Slijper, Zeist	09-09-1944
Willem F. Smit, Bloemendaal	16-07-1944
Catharinus Stomp, Budelsdorf	22-05-1945
Jacobus Stomp, Dachau	28-06-1944
Johan Stomp, Staphorst	04-04-1945
Jurriaan E. Stork, Oraniënborg	12-03-1943
Arnoldus Stramrood, Bloemendaal	16-07-1944
Antonius O. H. Tellegen, Overveen	23-10-1943
Rijk J. Tukker, Hoogland	23-04-1945
Franciscus Viola, Rothenburg	20-05-1945
Cornelis Vlot, Haarlem	26-10-1944
Johannes A. Wennekes, Neuengamme	24-12-1944
Wouter van Wijk, Amersfoort	05-02-1945
Lourens Wijma, Amersfoort	05-02-1945
Hendrik Veldhuizen, Neuengamme	18-12-1944'

* Moet zijn 'Boogaard'

**Toegevoegd door ZHG

Het Vertzetskruis

Het Verzetshedenkingskruis is geen koninklijke onderscheiding, maar een nationale die werd ingesteld bij Koninklijk Besluit in 1980 ter gelegenheid van de 35ste herdenking van de bevrijding. De onderscheiding is bestemd voor deelnemers aan het verzet tegen de bezetters van Nederlands grondgebied in de Tweede Wereldoorlog.

De onderscheiding wordt op eigen verzoek onder andere toegekend aan ieder die behoorde tot een erkende verzetsgroep.

Het Verzetshedenkingskruis is vierarmig en van zilver. Er staat als symbool voor het verzet 'DE TYRANNY VERDRYVEN' op, een zin uit het Wilhelmus. Een vlamdend zwaard symboliseert het gewapend en geestelijk verzet. De koningskroon met daaronder de jaartal-

len 1940-1945 staat voor de verbondenheid van het verzet met het koningshuis. De achterzijde toont de Nederlandse Leeuw en het jaartal 1980 waarin deze onderscheiding werd ingevoerd.

BRON: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Verzetshedenkingskruis>

